

ІЛЮСТРАВАНЫ ЧАСА ПІС БЕЛАРУСКАЙ МОЛАДЗІ

Пад развагу з прычыны Дня Коопэрацыі

(12. VI у Польскім Гаспадарстве адбыўся Дзень Коопэрацыі).

Час паваенны — гэта час узросту нацыяналізмаў. Прыняў ён у шмат якіх краях розныя формы і ахварбоўкі, але ўсюды мае адну афіцыйную задачу — абараняць сваю нацыянальную групу перад націскам, перад паходам групы другой. На т такія ярыя, здавалася-б, староньнікі інтэрнацыяналізму, як камуністы, і тыя маюць свае чыста нацыянальныя інтарэсы. У памяшчэньнях французскай камуністычнай партыі відацца гэткая напісы-лэзунгі, як „праца ў Францыі толькі для французцаў“.

Сарганізаваныя нацыяналізмы паасобных народаў маюць на мзе аднак ня толькі абарону свайго групавога інтарэсу перад другімі нацыянальнымі групамі, але йшчэ ў большай меры гатуюць наступ на другія групы. Бачылі мы гэта на прыкладзе італьянска-абісынскай вайны, дзе нацыяналізм італьянцаў напад і падбіў стаячую на ніжэйшым культурна і грамадзка-гаспадарчым узроўні грамаду абісынцаў. З мінулага і сучаснага стану Эўропы бачым, што нацыяналістычны кірунак узрастае і магчыма, што будзе далей узрастаць і ня толькі ў вялікіх гаспадарствах, як Нямеччына, Італія, але і ў меншых, як Мадзяршчына, Румынія, Югаславія, і г. д. У Польшчы нацыяналістычны кірунак спатыкае супроцьдзеянне ў шматлікіх нацыянальных меншасцяў, якія не зракуцца свайго ўласнага народнага „я“.

У гэтых абставінах народам негаспадарственным (недзяржаўным) вельмі цяжка весці сваю

ня толькі палітычную, але і грамадзка-культурную, чыста асветную працу. Асабліва цяжка гэта для тых нацыянальнасцяў, якія ў пару гаспадарчага і палітычнага лібэралізму ня здолелі належна развіць нацыянальнай сьведомасці. Апошняя адносіца асабліва да нас, Беларусаў. Дзе-ж тады нам шукаць ратунку? Бязумоўна, ратунак мусім знайсці ў сабе. Перад вайною польскай патрыёты шукалі ратунку ў сацыялізьме, праз якія прайшлі амаль усе незалежнікі дзяржавы Польшчы, пачынаючы ад выхадцаў гораду і вёскі, а канчаючы на абшарніках. Шмат хто з іх пасля пакінуў сацыялізм і на т з ім змагаўся і змагаецца. Гэта аднак не перашкаджала ім у патрэбе карыстацца сілай фізычнай і маральнай сацыялізму. У нашыя часы, у часы ўзросту нацыянальнай ненавісьці, учасы пажыраньня слабейшага сільнейшым, сацыялізм шмат страціў з свайго папярэдняга аўторытэту і сілы. Таму мы мусім шукаць яшчэ іншых сілаў, якія знаходзяцца каля нас, а асабліва ў нас самых.

У сучасны мамэнт той адыгрывае ролю, хто сільны ня толькі маральна-палітычна, але і гаспадарча. Народны арганізм украінцаў ці жыдоў у Польшчы таму адыгрывае такую вялікую ролю, што ён скансалідаваны нацыянальна і гаспадарча. Украінцы моцна стаяць арганізацыямі гаспадарчымі, перад усім коопэратыўнымі, жыды тое самае маюць у гандлі і промысле прыватным. Мы ані таго, ані друго-

га ня маем. Пры сучасных абставінах трудна спадзявацца на развіцьцё беларускага прыватнага гандлю і промыслу, які цалком захоплены ў чужыя рукі. Таму мусім звярнуць асаблівую ўвагу на арганізаваны гандаль і прамысловае ператворства — на коопэрацыю. Бязумоўна, у цяперашнім стане коопэрацыя мае кіраўніцтва на нашых землях з людзей нацыянальна нам чужых. Але ніз, падстава чыста беларуская. Нам трэба толькі стыхійна ўліцца ў рады коопэрацыі, якая пры добрых нашых стараньнях ня толькі дасць нам магчымасьць віціснуць чужы элемент з гандлю і часткава з промыслу на нашых землях, але што галаўней, дасць нам вялікую апору ў нашым жыцьці агульна-народным. Як не казаць — арганізацыя гэта сіла. А нам якраз не хапае арганізацыі, якраз не хапае арганізаванае сілы. У коопэрацыі мы навучымся цаніць грамаду, навучымся жыць паграмадзку і думаць супольнымі катэгорыямі. Коопэрацыя мае апрача гаспадарчай рацыі, вялікую сілу маральна-ўзгадаваўчую. Яе нам выкарыстаць трэба.

П—м.

Гэты нумар „Шляху Моладзі“, з прычыны Дня Коопэрацыі насьвячаем справам гаспадарчым. Пры тым наведваем, што ў м-цы ліпні сёл. „Шлях Моладзі“ выйдзе толькі адзін раз, дня 25.

Нумар гэты з прычын тэхнічных выходзіць з спазьненнем.

Падтрымлівайма сваіх рамесьнікаў

У 19-ым стагодзьдзі, калі моцна разьвіваўся фабрычны промысел, рамясло згубіла сваю даўнейшую сілу і значэньне. Фабрыкі масава пусьцілі на рынак свае вырабы, якія ў прадажы былі шмат танейшыя за вырабы рамесьленыя. Але з гэтага нявыгаднага палажэньня рамясло ўсё-ж выйшла пераможна. Практыка выявіла, што побач прамысловай прадукцыі, можа зусім добра разьвівацца і рамясло.

Вось-жа цяпер усюды дбаюць аб магчыма найшырэйшае разьвіцьцё рамясла, якое ў цэласьці гаспадарчага жыцьця кожнага народу займае выдатнае месца.

Як-жа гэтая справа прадстаўляецца ў нас, Беларусі?

Ня зусім добра. Беларусы да рамесьленай фаховасьці ня прывязваюцца. Сярод беларусаў добрыя рамесьленыя фахоўцы — пераважна чужынцы: шаўцы, краўцы, кавалі — жыды, скуры вырабляюць — татары, а аўчыны беларусам на кажухі прыяжджалі вырабляць расейцы аж з калужскай губэрні. Цяпер у беларускія сёлы наехала ўжо нямала рамесьнікаў з каранной Польшчы. Тут трэба адзначыць, што ў Польшчы існуюць спецыяльныя арганізацыі, якія накіроўваюць польскіх рамесьнікаў у наш край і іх тут падтрымліваюць пазычкам і грошаў і арганізацыяй варштатаў працы.

Гэтак прадстаўляецца рамесьленая справа ў нашай краіне. На яе трэба звярнуць належную ўвагу і нам, беларусам.

Нашыя сёлы поўныя народу: на малазямельных гаспадарачках за адным аднаконным плужком можа хадзіць па двух артаёў, маючы яшчэ ў „рэзэрве“ баранавалока-падростка і пастуха, а шафу, хамут, кесоны на калодзеж і інш. робіць рамесьленік, што прыехаў здалёку і добра тут маецца.

Кожны, хто захоча на гэта звярнуць увагу, прызнае, што тут нешта не ўпарадку. Кожны прызнае, што гэтую справу трэба паставіць вась гэтак:

Беларуская моладзь павінна брацца за рамясло; павінна вучыцца рамясла фаховага, а не „кустарнага“, якое ў беларусаў абазначаецца сказам насьмешкі „клін і мох“. Беларусы павінны дэваць работу сваім беларускім рамесьнікам і купляць вырабы рамясла ў сваіх беларускіх рамесьнікаў.

Гэткай салідарнасьці вымагае і цэласць гаспадарчага жыцьця нашага народу і ўласны інтэрас кожнага, нацыянальна-сьведамага і нясьведамага нацыянальна, беларуса.

М. А.

Грамадзяне! Памятайце аб бел. моладзі і прысылайце ахвяры на дапамаговы фонд беларускай вучнёўскай немаможнай а здольнай моладзі на адрас: Red. „Šlachy Moładzi“ — Wilno, Zavalnaja 1. Свая беларуская інтэлігенцыя найлепш дбае аб дабро для Беларускага Народу!

Dr. Jadviha i Stanisław Hrynkievičy

9)

Umovy i zahady nieabchodnyja dla zdarouja

Hygijena spażywieckich praduktaŭ

Małako, možna казаць, najbolš raspaŭsiudžana-ja strava ŭ świecie żywiolaŭ i ludziej. Kožny čalaviek, nia hledziačy na bahaćcie, znatnašć rodu i h.d. šmät miesiacaŭ u pačatku žyćcia żyvie vyklučna małakom. U biełaruskich umovach sialanskaje haspadarki małako pavinna być nia tolki važnym, jak krynica tannaje i dobraje *stravy* a adnačasna krynicaju dačodu, pry dobrym vykarystaŭni usich mahčymašciaŭ pry haspadarcy z małočnymi praduktami.

Spynimsia tutaka vyklučna nad *hygijenična-lekarskaju* staranoju małočnaje prablemy.

Kožny viedaje jak vyhladaje małako — heta biełaja ciakomina (cieča), jakaja zaležna ad bolšaha ci mienšaha prac kluštašci ŭ joj byvaje žaŭtavataja abo siniavataja. U małace majem vadu, białki, kluštašć, sol i cukar. Praktyčna ŭ žyćci pobač z małakom žančynaŭ karystajemsia ŭ nas amal nia vyklučna małakom karoŭ. U inšych narodaŭ raspaŭsiudžana karystaŭnie małakom kozaŭ, aviečak, kabyłaŭ.

Małako žjaŭlajecca praduktam adumysłovych małočnych zalozaŭ, ci jak kažam — „hrudziou“ ci „vymja.“ Zalozy małočnyja pracujuć nie zaŭsiody. Pačynajuć pracavać pašla pieršych radoŭ, kab prakarmić novanarodžanaje dzicia. Ludzi vykarystoŭvajuć pracu zalozaŭ, žbirajučy sabie małako, nie addajučy zusim, abo tolki častkava, pryrodnamu ŭlašniku — h. zn. dziciaci maciary.

Pieršaje małako pašla radoŭ maje asobny nazoŭ — *małodziva*. Małodziva vydzialajecca svaimi svomašciami ad štodziennaha małaka: jano klušciejšaje, maje bolš mineralnych solaŭ i dziakujučy hetamu jano pračyščaе stravatraŭčy prachod.

Kali małako staić spakojna ŭ pasudzinie, ziarniatki kluštašci ŭ jom vychodziać navierch i tuju častku małaka, dzie henaje kluštašci budzie najbolš, zaviam *šmiatanaju*. Sabraŭšy žvierchu šmiatanu, pakiniem małako „posnaje.“ Jošć adumysłovaja pryłada, jakaja nie dazvalaje sabiracca šmiatanie. U pryładzie henaj pad vialikim ciskam (da 250 atmasferaŭ) ziarniatki kluštašci robiacca nadta drobnieŭkami i astajucca raspylenymi u masie małaka, sabirajučysia naviersie. Nazyvajem heta homogenizacyjaj.

Małako śviežaje smašnaje, krychu saładkavata-

Зьмены ў савецкай земляробскай гаспадарцы

Ад пачатку існавання савецкай улады земляробства ў Саветах прайшло некалькі этапаў. Яшчэ на першым зьездзе Саветаў, у часы кастрычнікавага перавароту, быў выданы дэкрэт аб сканфіскаваньні бяз выкупу памешчыцкіх і царкоўных земляў, якія разам з жывым і мёртвым інвэнтарам перайшлі ў распараджэньне гмінных Земскіх Камітэтаў і паветавых Саюзаў Сялянскіх Дэлегатаў. Права да зямлі прыслугоўвала кожнаму, хто сам з сваёй сям'ёй хацеў зямлю абрабляць індывідуальна, ці супольна.

Крыху пазьней, бо 19.11.1918 г. Выканаўчы Камітэт Саветаў выдаў дэкрэт аб соцыялізацыі зямлі. Ад гэтага часу зямля перайшла з індывідуальнай уласнасьці на ўласнасьць усяго народу, у даным выпадку гаспадарства (дзяржавы), як эманцыі (даверніка, прадстаўніка) народу. У тым-жа годзе 27 чэрвеня маскоўскі губэрніальны зьезд Саветаў прыняў пастанову, што: „Задачай пралетарыята і беднага сялянства ёсьць арганізацыя камун і савецкіх гаспадарак. Падзел зямлі, жывога і мёртвага інвэнтару ёсьць на руку толькі багацейшай частцы сялянства, кулаком. Для беднаты адзіны ратунак — арганізацыя камун і вялікіх саўгасаў. Не дзяліць двароў, а арганізаваць з іх камуны“. У тыдзень пазьней Рада Народных Каміса-

раў утварыла фонд з 10 міль. рублёў, які меў пайсьці на рэалізацыю вышэй паданай пастановы. У 1919 г. пайшлі далейшыя дэкрэты аб арганізацыі калектыўных гаспадарак, пры чым адрозьніваем іх тры віды: *камуны, арцелі і тозы* (т-ва супольнага абрабляньня зямлі). На працягу ад 1918 г. (кастрычнік) да 1921 г. (красавік) стварылася: 3120 камунаў, 10185 арцеляў, 2514 тозаў. Прычыны, якія спанукалі савецкую ўладу арганізаваць вялікія гаспадаркі, не выплывалі з самае толькі праграмы камуністычнае партыі: хадзіла тут аб рэчы больш рэальныя — аб хлеб. Усе маладыя, усе здольныя сілы з вёскі былі выпампаваны ў чырвоную армію. Асталіся ж толькі старыя і дзеці. Вайна, якая трывала без перарыву ад 1914 г., да рэшты зьністожыла ня толькі промысел, але і вёску. Для колькімільённай савецкай арміі не хапала хлеба. Не хапала так-жа хлеба і для гораду, дзе сядзела найбольш верная апора савецкай улады — пралетарыят. Зямлі ў Саветах хапала, ня было толькі каму яе абрабляць. Мала таго. Ня было спрыяючых умоваў для разьвіцьця сельскай гаспадаркі. Грошы савецкія ўпалі. Наступіла спэкуляцыя таварамі. Улада на свае патрэбы не магла на вёсцы купіць патрэбнай колькасьці хлеба і змушана была тасаваць рэквізыцыі. Забіраўся ад сялян хлеб,

які, па думцы сав. ўлады, быў лішкай ураджаю. Селянін, якому за мінімальнай аплатай забіралі хлеб, не хацеў яго шмат прадукаваць і стараўся мець толькі на свае патрэбы. І вось тут пры помачы калектыўных гаспадарак думала сав. ўлада налажыць кантроль. Аднак памылілася. Камуны і арцелі першага пэрыяду арганізаваны былі не гаспадарамі, а камуністамі, часткава анархістамі, якія працаваць у сельскай гаспадарцы пры сав. умовах не змаглі. Камуны адна за другой развальваліся, павялічваючы і да таго вялікі хаос.

Бачачы тады, што савецкая ўлада пры такіх умовах ня здолее ўтрымацца, Ленін у сакавіку 1921 г. уводзіць Новую Эканамічную палітыку — „Нэп“. У гэтым часе рэквізыцыі касуюцца, уводзіцца падатак у натуре, г. зв. „прадналог“, па заплаце якога селянін меў права прадаваць лішку на рынку. Быў устаноўлены прыватны гандаль. Нэп паставіў сав. вёску ў зусім новыя ўмовы. Даў ёй магчымасьць выявіць свае індывідуальныя здольнасьці. Таму ўжо ў наступных гадох плошча засеву значна ўзрасла, а яшчэ больш узрос ўраджай. У 1921 г. было засеена ўсяго 50.100.000 гектараў (га), а ў 1922 — 60.300.000 га, каб у 1927 г. паступова дайсьці да 87.499.000 га. Ураджай падняўся з 1.529.000.000 пудоў да 4.525.000.000. — Але ўзрасла ня толькі прадукцыя збожа, павялічылася так-жа колькасьць коняў (з 20.000.000 у 1922 г.

je. Nadta redka traplajecca, što i šviežaje małako maje blahi pach ci smak. Pryčyna hetaha ũ kormie: karovy jeli papsutuju pašu horkaje zielle, abo dastavali niejkija leki.

Zaũsiody kali małako staić, asabliva ũ cieple, dyk jano *bryźnie*, a potym *kišnie*. Bryźlaść małaka heta pieršaja stupień kišlaści. Kišnie ž jano, dziakučy bakteryjам u pavietry, u pasudzinie, na skury. Kišlaje małako maje biazumoũna svoj smak, šmat chto jaho lubić, adnak z haspadarčaha boku heta ũžo produkt mienš *varty*. Dziela hetaha, kab nie dapusćić da kišeńnia małaka, dajuć da jaho rozných lekaũ, jakija adnak časta mohuć. być škodnymi dla zdaroũja.

Pry kišeńni małaka bačym u jom *try* čaści — naviersie śmiatana, pad jeju syravatka i tvaroh. U syravatcy jość šmat karysnych častak z małaka, miž inšym bolšaja čaść małočnaha cukru astajecca ũ syravatcy, pobač z cukram bačym tamaka šmat białka dy amal nia ũsie mineralnyja soli. U svomaści kišeńnia małaka lažyć pryhataũleńnie adumysto vych produktaũ takich, jak *kumys, kefir, jogurt*. ũsie henyja produktaũ doũha byli nadta popularnymi dzieła svaich lekarskich svomaščiaũ, adnačasna ludzi pilili ich achvotna, bo ũsie jany davoli smašnyja. U ta-

taraũ-ža kumys žjaũlajecca, možna skazać, nacyjanalnym napitkam.

Pryhataũleńnie ũspomnienych produktaũ nadta prostaje. U zvyčajnaje małako dadajuć adumystovyja bakteryi; pašla niekalkich ci niekalkinaccaci hadzin atrymoũvujuć z małaka jogurt (bakteryi — pałački jogurta), abo kefir (bakteryi kaũkaskija) dy inšyja. Da kumysu treba ũziać kabyłaje małako. Treba tutaka jašče dadać, sto ũ kumysie jość kala 2—3 proc. alkoholu. Nia tre' tady dzivicca, što Tatory hetak achvotna jaho pjuć: ichniaja relihija zabarniaje im pić vodku ci piva, dyk pjuć alkohol ũ kumysie.

Jak ũžo byla hutarka, kišeńnie vyklikajecca bakteryjami. Bakteryi henyja niaškodnyja. Jość adnak i nadta niebiašpiečnyja ũ małace, ad jakich, kali nia budziem ašciarožnyja, možam ciažka zachvareć. Da najbolš raspaũsiudžanych i niebiašpiečnych bakterijaũ ũ małace naležać bakteryi sucho-taũ, pašla bakteryi vuhlinki, aktinomykozy, tyfusu, karoviačaje vospy, škarlatyny, dy jašče šmat jakich inšych. Dyk, kali čujem ab zarazie, asabliva-ž, kali čuli ci čytali ab zahadach sanitarnych ci palicejskich uladaũ, kab ašcierahacca zaraznych chvarobaũ, tady treba parupicca, kab nie nažycca chvaroby z mała-

да 243.000.000 у 1928), кароў (з 248.000.000 да 380.000.000). Тое самае было з сьвінямі і авечкамі.

У Савецкай Беларусі час Нэпу быў вельмі спрыяючым ня толькі для народнай гаспадаркі, але і для беларускай культуры. Дзякуючы даволі лібэральнаму трактаваньню нацыянальных рэспублік, у Беларусі вядзецца тады перабудова аграрнай структуры. Побач з надзяленьнем сялян зямлёй у формах саўгасных і калгасных, выдзяляюцца самастойныя гаспадары на хутары. Не здарма пасяля, пры ліквідацыі г. зв. нацыянал-дэмакратаў („нацдэмаў“) савецкая прэса пісала, што „нацдэмы шлюць у нарком землі Прышчэпу*“, сеяць хутары як рэпу“. На вярхох савецкага алімпу былі тады спрэчныя кірункі па пытаньню развязкі зямельнай справы. Левае крыло партыі, на чале якога быў Троцкі, стаяла за разбудову промыслу. Сродкі на разбудову промыслу радзіў ён узяць з вёскі. Разьвіцьцё промыслу мела адцягнуць з вёскі шмат лішніх там рук і памагчы ў сацыялістычнай перабудове вёскі. Другое крыло партыі, на чале з Бухарынам і Рыкавам, стаяла за далейшай разбудовай новай эканамічнай палітыкі; стаяла яно за тым, каб памагчы разьвіцца і ўзмоцніцца сялянству, ськіраваць надвыжкку ўраджаяў на міжнародны рынак, разбудоваць унутраны рынак і,

*) Прышчэпаў гэта тагочасны камісар земляробства Сав. Беларусі, расстрэлены пасяля ў пару „ліквідацыі нацдэмаўшчыны“.

апіраючыся на яго, будаваць промысел.

На вёсцы тымчасам адбываліся цікавыя працэсы. Дзякуючы даволі лібэральнай палітыцы, на вёску пачалі сыякацца гэдунцы вёскі, якія перш выехалі ў горад. Адплыў з гораду быў вялікі. На вёсцы лягчэй было пражыць. Пачалося драбленьне гаспадарак. Інвэнтар падчас вайны і рэвалюцыі быў зьністожаны. Асабліва адчувалася нястача коняў, у выніку чаго бяднейшыя гаспадары не маглі належна абрабіць сваіх палёў і пачалі здаваць зямлю ў арэнду сялянам багацейшым, самі працуючы як наёмнікі ці то ў вясковых багацейшых гаспадароў, ці то ў вялікіх савецкіх гаспадарках. І тут сав. улада застасоўвае цікавы вынаход: у некаторых мясцох сарганізавалі машына-тарктарныя станцыі, якія на невялікую заплату аралі, сеялі, жалі і малацілі для тых сялян, каторыя ня мелі коняў.

Каб палажыць канец умацаваньню індывідуальнага карыстаньня зямлёю, у 1927 г. апрацаваны, а 15.XII.1928 г. выданы былі новыя правілы арганізацыі сельскай гаспадаркі. Сталін і кампартыя сталі кіраваць на поўную калектывізацыю вёскі. Дзеля таго што вёска сама ня вельмі гарнула да калектываў, а шмат дзе паставілася зусім варожа, асабліва заможная частка вёскі, кампартыя выслала з гораду 10 тысяч камсамольцаў, якія мелі малое паняцьце аб працы на ральлі, але затое шмат мелі сілы

каб гнаць сялян у калектывы прымуова.

Ад гэтага часу датуецца занепад у сельскай гаспадарцы СССР. Раптоўна падае колькасць жывёлы, якую сяляне, гнаныя гвалтам у калгасы рэзалі. Прыяжджаючы на вёску камсамольцы заставалі сялян перад піўнымі і манаполькамі, дзе яны напіўшыся плакалі і пракліналі ўладу, якая іх да гэтага давала. У некаторых мясцовасьцях калектывізацыя даводзіла амаль да 80—90 працэнтаў. Вынікі яе не далі на сябе доўга чакаць. Калі яшчэ ў 1928 г. было ў СССР 26 міліёнаў сьвіней, то ўжо ў 1929 г. было іх толькі 20,4 міл., у 1930—13 міл., а ў 1931—7,8 міл. Лік авец з 133,3 міліёнаў у 1929 г. апаў да 57,2 міліёнаў у 1931 г. Тое самае было з каровамі, тое самае з канямі. — Напалоханы вынікамі „сацыялізацыі“ і бачычы, што далейшая прымуова калектывізацыя да нічога добрага не давадзе, Сталін выдаў сваё пісьмо аб „головокружэніі от успехов“ і аб „унтерах Пришибаевых“, аднак гэта сытуацыя не ратавала. У Саветах пачынаецца голад. Што-раз менш вывозіцца за граніцу, а некаторыя часы мусяць на'т купляць для сябе прадуктаў. На Беларусі, а асабліва на Украіне, дзе сяляне прывыклі да індывідуальнай гаспадаркі, перажываюць незвычайна цяжкія часы. Непаслушныя багацейшыя сяляне, кулакі, якіх паводле савецкай тэорыі павінна быць у кожнай вёсцы ад 3—5 прац., ма-

ka. Amal nia ўsie bakteryi ў małace prapadajuć, kali nahreć jaho da temperatury 90—100 hradusaŭ, značycca prosta, pəkul małako nie zakipić. Nia treba, kab małako doŭha kipiela, lepš na't bylo-b, kab varyć daŭžej biaz kipiennia. Apošniaja zaścioraha duža važnaja dla małych dziaćiej, jakija kormiacca jašče amal nia vyklučna małakom. Dziaćia, kormle-naje stała varanym małakom, dastaje razvalnieńnia žyvata i budzie chudzieć.

Pieravaranaŭje (*pasteuryzovanaŭje*) małako mož-na śmieła pić, moža jano stajać pa niekalkinaccać hadzin i daŭžej, kali tolki bylo ščylna začvnienaje ŭ butelcy. Najbolšaja na't haračynia tady ničoha jamu nie paškodzić.

Karystajucca inšym sposabam, kab małako nia kislā, nie psavałasia ahułam, kab bylo smašnajе i biał-piečnajе. Manhoły i Japoncy zamarožvajuć małako.

Robiać jašče h. zv. *suchoie* małako, ci inakš małako „ŭ parašku.“ Sušać jaho, nalivajučy ŭ vialikija pasudziny, mocna padahravajučy i pamahajučy adnačasna paravać.

Jašče inšy sposab — heta małako *skondensovanaje*. Šmat mo' chto bačyŭ u 1919-20 hadoch, kali ŭ nas na vioskach davali jaho ludziam roznyja

amerykanskija misii. Tutaka małako varycca, až pakul nia budzie jaho u 2-3 razy mienš. Pašla, da-daŭšy cukru, nalivajuć u blaškanki. Jasna, što małako ŭ parašku i skondensovanaje treba u blaškankach ščylnia začynić i zalutavać.

Śviežaje małako, ci pieravaranaŭje, zusim čystaje, h. zn. biez bakteryjaŭ, moža adnak być škodnym i jakha tym, kamu jano najbolš patrebnaŭje, małym dzieciam. Cełaha nierażviedzenaha małaka im nie dajem, bo zaraz u ich budzie volnašć. Novonarodžanamu da adnej čaści małaka treba dalić try čaści pieravaranaŭ vady. Miesiačnamu dziaćiaci na 1 čaść małaka — 2 čaści vady. U 3-im i 4-m miesiacy — na 2 čaści małaka — 1 čaść vady. Ad 4-ha da 8-ha miesiaca — na 3 čaści małaka — 1 čaść vady i ad 8-ha miesiaca možna davać cełaje małako.

Dziela-ž taho, što małako karovv mienš sałodkaŭje, maje mienš cukru čvmsia małako žančyny, treba na kožnych 100 hramaŭ małaka dać 2,5 hrama cukru; inakš — na šklanku ražviedzenaha małaka adnu harbatniuju lyžačku cukru.

Karystajemsia nia tolki samym małakom, ale tak-sama i jahonymi praduktami. Da henych praduktaŭ naležać: *mašła, syr, mašlanka, syrvatka i inšyja*.

сава высылаюцца „в нестоль отдаленныя места, для усвоения новых земель“. За час калектывізацыі Савецкая Украіна страціла (высланы і памерлі з гола-

ду) каля 8 мільёнаў асоб. Савецкая земляробская гаспадарка апынулася ў тупіку.

(Канец будзе).

Інж.-аграном П. З.

А Р Т А И

Валачыся, сівы конік,
Не далёка да канца...
Сем барознаў у загоне...
Цесна троху для сяўца...

Што-ж мой конік, прыстаеш ты,
Лоб спускаеш да калень?...
Пэўна думаеш пра нешта...
Мо' пра жыта, пра ячмень?

Мо' авёс табе прысьніўся?
Праўда, даўна каштаваў...
А мо' толькі замарыўся?
Чаму цяжка галава?

Мо' як я і ты чакаеш
Лепшай долі із зарой?
А ці прыйдзе... ты ня знаеш, —
Ну, загон хоць зааром!

Лічыш лепшай тую долю,
Каб цябе не запрагаць,
Каб гуляць сабе у волю,
А ня поркацца-араць...

Не, мой конік, я ня гэтак
Ў лепшай долі жыць хачу...
Араць буду, вясну ў лета, —
Ну — звіднее у ваччу...

Г. Новік.

DOLA SIALAN PAD UŁADAJ FARAONAŪ

(Z historyi Ehiptu)

Najchutčej z usich narodaŭ śvietu razvilisia kulturna i stvaryli haspadarstva ehipcijanie. Jany žyli ŭ Afrycy na pabiarožy vialikaj raki Nilu. Heta raka štohod rehularna ŭ adnu paru vychodzić z svaich bierahoŭ i šyraka razlivaje svaje vody, raznosiačy wielmi ŭradžajny muł; vody Nilu apadajuć pašla ŭ svaje naturalnyja bierahi; taksama rehularna Ehipcijanie na hetych paplavoch Nilu siejali ŭsiakaje zboža i aharodninu, a hod mieryli ad razlivu da razlivu.

Z postupam kultury ehipcijanie pačali hetyja razlivy Nilu rehulavać, kab vada raznosiła muł mahčyma najšyrej i najdalej pajahonych pabiarožach. Heta ich ŭśviedamiła ab patrebie i nieabchodnaści arhanizacyi, što davialo da stvareńnia haspadarstva.

Ehipt, jak haspadarstva (dziaržava), paŭstaŭ da 4.200, abo i bolš hadoŭ prad naradžeńniem Chrysta. Hetaje haspadarstva pratrывala niekalki tysiačaŭ hadoŭ, pakul jaho nie zavajavaŭ perski karol Kambiz za 525 h. prad naradžeńniem Chrysta.

Ŭ ehipieckim haspadarstvie na čale stajaŭ faraon, inakš — karol, a „nižej“ byŭ hetki hramadzki padzieł: žracy — duchavienstva, vajaki, abšarniki, čynoŭniki, miaščanie, sialanie i niavolniki.

Ŭ Ehipcie ŭsia ziamla ŭ asnovie bylo ŭlasnaścij faraona. Faraon rozdzialaŭ ziamlu svaim paddanym vialikim abšarnikam ŭ adny ruki; vialikija abšarniki ad siabie rozdzielali ziamlu mienšym abšarnikam; hetyja mienšyja tvaryli siarednich abšarnikaŭ, a siarednija

małych. Siarednija i małyja abšarniki davali ziamlu sialanam, jakija ŭ ehipieckim haspadarstvie byli niavolnikami.

Slovam, haspadarstviennaja arhanizacyja ehipcijan svajo sialanstva bylo addaŭšy ŭ niavolu panom abšarnikam; pavodle ehipieckaha zakonu ŭsie niavolniki-ludzi byli ŭlasnaścij faraona, abo vialikich i siarednich abšarnikaŭ. Abšarniki svaje dvary pradavali razam z ludźmi; sialanie pracavali pieravažna na ralli, ale brali ich i na inšyja raboty.

Sialanie ŭ Ehipcie sastaŭlali najbolšuju čaścinu ŭsiaho nasielnictva, ale nijakaha prava ŭ haspadarstvie nia mieli. Mieli tolki abviazak — pracavać i pakorna słučać pana. Dziela hetaha sialanie byli wielmi biednyja. Bahaćciem dzialilisia pany z haspadarstvam.

Dola sialan byla znosnaja tolki tady, kali na prastole byŭ dobraha serca faraon, abo lepšy bezpasredny pan — abšarnik, ad katoraha sialanie brali ziamlu na abrobotak.

Slovam, Ehipt — heta kałyska ludzkoj kultury i cyvilizacyi, jakaja ŭ značaj miery ŭvajšla ŭ skład i sučasnaj kultury eŭrapskaj, pieradajučy razam z kulturnymi zdabyčami sivoj minuščy ny i sposaby vykarystvańnia pracy sialan i rabotnikaŭ. Ŭrešcie treba adznačyć, što ehipcijanie pieršyja prydumali sposab pieradavańnia dumak na pišmie — vydumali pišmo; jany razvilі navu — matematyku, aстранomju, historyju, medycynu i inšyja haliny viedy.

Jašče ab Biełaruskaj Himnazii ŭ Vilni

Pałažeńnie adzinaj u hranicach Polskaj Rečypaspalitaj siaredniaj školy — Biełaruskaj Filii Dziaržaŭnaj Himnazii im. J. Słavackaha ŭ Vilni z kožnym hodam ciažejšaje. Himnazija heta, jak my ŭžo pisali, ucisnuta ciapier u ciesnaje i niavyhodnaje pamieškańnie, pry hetym rozdzielena ja pryvatnaj kvateraj na dźvie čaści. Z pryčyny ciesnaty niasumierna ahrańčany lik pryjma novaŭstupajučych vučniaŭ. Novaŭstupajučyja kandydaty spatykajuca z niepakalnymi pieraškodami na ŭstupnych ekzaminach — slabaja znajomaść polskaje movy, z pryčyny nienaturalnaści ŭ pačatkavaj škole, i niaŭmieńnia pisać pabiełarusku, z pryčyny poŭnaje adсутnaści biełaruskich pačatkavych szkołaŭ dla biełaruskaha nasielnictva. Sioleta na ŭstupnych ekzaminach, pry jakich byŭ specyjalny vizytatar z Kuratoryi, z 38-mioch kandydataŭ zdało ekzamin tolki 21 asoba. Pry hetym na nastupny hod, jak daviedvajemsia, paŭstaje jašče adna trudnaść — u isnujučy internat, jaki ŭtvorany z internatu Biełaruskaha Dabradzieinaha T—va, majuć być prymanija vučni tolki z Vilenskaha vajavodztva. A treba viedać, što z druhich vajavodztvaŭ, aprača Vilenskaha, biełaruskaja himnazija maje bolš 100 vučniaŭ, jakija da siul žyli ŭ internacie. Hetyja ŭsie trudnaści, zrзуміela, pahražajuć i isnavańniu samoj himnazii.

Voš-ža nad hetymi trudnaściami ŭ Biełaruskaj Filii Dziaržaŭnaj Himnazii im. J. Słavackaha 26 červienia siol. radziŭ Bačkaŭski Kamitet hetaj školy. Ŭlažyŭ jon memoryjał, katory 27.VI siol. delehacyja Bačkaŭskaha Kamitetu padała Vilenskamu školnamu Kurataru, kab pradstavić školnaj ŭładzie ciažkaje pałažeńnie školy, staviačy hetkija punkty: patrebu adkryćcia dla biełaruskaha nasielnictva biełaruskich pačatkavych szkołaŭ, a tak-ža navučańnia biełaruskaha jazyka ŭ isnujučych polskich školach na terytoryi zasiełenaj biełaruskim nasielnictvam. Pry hetym Bačkaŭski Kamitet prosić Kuratoryju pašyryć pamieškańnie Vil. Biel. Himnazii, addajučy joj, ŭspomnienuju vyšej, pryvatnuju kvateru, jakaja himnaziju dzielić.

Dziela apieki nad pryjezdnyimi vučniami, Bačkaŭski Kamitet postanaviŭ sarhanizavać na vosieñ vučnioŭskuju bursu.

— Z biełaruskaha žyćcia —

Vysialeńnie biełaruskich zakonnikau a.a. Maryjanaŭ z Druŭ. U m. Druŭ kala latvijskaj hranicy ŭžo daŭno isnuje katalicki klaštar ajcoŭ Maryjanaŭ. Zakonniki hetyja viali cichuju relihijnuju i kulturna-ašvietnuju pracu, zdabyvajučy siarod nasielnicтва vialikuju pryčilnašč. Sioleta adnak administracyjnija ŭłady prykazali im pakinuć Druju da 10 červienia. I sapraŭdy, zakonniki vyjechali z Druŭ i zatrymalisia ŭ adnej z susiednich miascovaščiaŭ (za 6 klm. ad Druŭ). Pašla adnak na intervencyju Ajca Hienerała hetaha zakonu A. Cikoty z Rymu ŭ Varšavie, bieł. zakonnikom było pazvolena viarnucca ŭ Druju, ale nie na doŭha, bo 23.VI, palicyja vyviezła ŭsich biełaruskich zakonnikau z Druŭ. Nia vyviezli tolki adnaho zakonnika, ksiandza-palaka. Prožviščy vyvieziennych biełaruskich ksiandzoŭ-zakonnikau nastupnyja: a. Jazep Dašuta, a. Kazimier Smulka, a. Vitalis Chamionak i a. Jury Kašyra.—Treba skazać, što pierad hetym duža pahany, prosta pravakatarski artykuł ab bieł. zakonnikach nadrukavaŭ endecki „Głos Narodowy“, a tak-ža krakaŭski „Illustr. Kur. Codz.“ Jašče tak varoža i tak hłupa prociŭ biełarsauŭ nihto nia vystupaŭ. — Ab usim hetym budzie pamiatavać historyja... Ciažki sapraŭdy budzie ŭspamin...

Vysialajuć i a. Jazepa Hermanoviča. Daviedvajemsia, što administracyjnija ŭłady vysialajuć tak-ža i a. Jazepa Hermanoviča z Vilni, katory jošč superyjoram Klaštaru a.a. Maryjanaŭ u Vilni i katory sioleta šviatkavaŭ 25-tyja ŭhodki svajho ksiandzoŭstva. Jamu ŭžo dany termin pakinuć Vilniu da 10 lipnia sioleta. Ciažki los biełaruskich ksiandzoŭ.

Biełaruskaja Pilihrymka ŭ Kalvaryju. Sioletnija Biełaruskaja Pilihrymka ŭ Kalvaryju, jakaja adbyłasia 12.VI, była sapraŭdy strojnaj i vialikaj. Ludziej było da 700 asob. Pachod praz m. Vilniu i pašla ŭ Kalvaryi viali i havaryli kazańni sioletnija biełaruskija ksiandzy—jubilaty: Ks. J. Hermanovič i Ks. V. Šutovič, a tak-ža Ks. red. Ad. Stankievič. Praz uviešč čas u pachodzie byli špiavanija bieł. relihijnyja pieśni. Pilihrymka zakončana była ŭ Kalvaryjskim kaściele bahasławienstvam.

Novaja sprobna kamasacyi Biełaruskaha Muzeju. Dva hady

tamu nazad ŭłady dziaŭžauņaje administracyi ŭ Vilni zaprapanavali kiraŭnictvu Biełaruskaha Muzeju, kab zhadzitasia žlić hety Muzej z polskim Muzejam T-va Pryjacielaŭ Navuk. Tyja-ž ŭłady pryypynili tady nievialikuju dziaŭžauņnuŭ dapamohu Muzeju, katoraja jšła pierad usim na apłatu muzejnaje kvatery ŭ kazionnym budynku. Adnak, ani biełarusy, ani polski Muzej na hetkaje žlićcio nie zhadzilisia. Spravy zacikavitasia Varšava, i stul było zahadana ŭznavić Muzeju dapamohu.

Ciapier-ža novaja sprobna komasacyi... Vilenskaje vajavodztva žviarnułasja da dyrektara Biełaruskaha Muzeju hr. A. Łuckieviča i zaprapanavala stvoryć z Biełaruskaha Muzeju dy z muzejnaje zborniki Litoŭskaha Navukovaha T-va „Rehionalny Muzej“, jak ustanovu dziaŭžauņuju. Hetaja ŭłasnašč biełaruskaha narodu miela stacca ŭłasnaščiaj Polskaha Haspadarstva. Hr. Łuckieviču ŭłady zaprapanavali „dobra płaťnaje“ stanoviščca kiraŭnika „Rehionalnaha Muzeju.“

Dziela taho, što Biełaruski Muzej ni ŭ jakim vypadku nie pavinien i nia moža ŭtracić svajho nacyjanalna-biełaruskaha abličča i svajej samastojnaści, i ličačysia z volaj šv. p. Ivana Łuckieviča, katory hety płod pracy ŭsiaho žyćcia svajho addaŭ Biełaruskamu Navukovamu T-vu z tej umovaj, kab z jahonaje zborniki byŭ stvorany muzej biełaruski, a nia niejki inšy.—hr. A. Łuckievič ad зробlenaje jamu prapazycy admoviŭsia.

U suviasi z hetym ŭłady jznoŭ spynili vydavanuju dahetul na ŭtrymańnie Biełaruskaha Muzeju dziaŭžauņuju dapamohu.

Biełaruskaje hramadzianstva, biazumoŭna, pavinna padtrymać svoj Muzej ŭ ciažkoj dla jaho chvilinie, nie pavinna adnak tak-ža maŭčać Biel. Nav. T-va, jano ŭsiu spravu pavinna naležna vyvialić prad usim kulturnym švietam i biełaruskim narodom. Biełaruskamu Muzeju nia z łaski naležycca pomać ad Haspadarstva. Kali adnak jaje nia budzie, dyk bieł. hramadzianstva, pry naležnaj pastanoŭcy spravy, pavinna ŭtrymać i ŭtrymaje jaho svaimi achviarami.

Sprava „Bieł. Krynicy.“ Najvyšejšy Sud pastanovu Vil. Akr. Sudu, jakoj spyniena „Bieł. Krynica,“ nadoviačy skasavaŭ i spava viarnułasja ŭ Vil. Akružny Sud. Adnak aprača hetaha „Biełaruskaha

ja Krynica“ jašče maje na sabie i druhoje spynieńnie, katoraje znachodzicca ŭžo ŭ druhoj sudovaj instancyi.

«Снапок» nia vychodzić ŭžo. Unijacki bieł. časapis „Žlučeńnie“ piša, što Pravastaŭnaja Mitrapolija, na žadańnie administracyjnich ŭladaŭ, pierastała vydavać časapis dla bieł. pravastaŭnych dzietak „Снапок.“

M. Zabejda piaje bieł. pieśni dla Ameryki. Słaŭny naš mastak Michał Zabejda-Sumicki z 15 na 16 lipnia ŭnačy a hadzinie 2—3-ciaj budzie piajuć biełaruskija pieśni praz radyjo z Varšavy na Ameryku. Pieśni hetyja buduć nadavanija na chvali SPW—22 m., 13 6 mc, abo SPD—chvala 26 m. siła 11 mc.

Harmanizacyi biełaruskich narodnych pieśniaŭ. Słaŭny ukraŭnski kampazytar Aleksandar Košyc prysłaŭ z N.-Iorku dla Biełaruskaha Choru R. Šyrmy ŭ Vilni 6 novaapracavanych Biełaruskich narodnych pieśniaŭ.

Druhi dobra znany ukraŭnski kampazytar M. Hajvoronski, tak sama z N.-Iorku, prysłaŭ 3 apracavanyja saboj narodnyja biełaruskija pieśni.

Harmanizacyja hetich pieśniaŭ vysoka-mastackaja i jany sapraŭdy uzbahačvajuć našuju muzyčnuju kulturu.

Biełarusy ŭ polskich demakrataŭ. 10.VI upolskich demakrataŭ A. Łuckievič pračytaŭ referat ab sučasnym pałažeńni biełaruskaha narodu ŭ Polščy.

Z vydavieckaje nivy. „Zanісь Беларуськага Навуковага Таварыства.“ Vydanie nieperyjadčnaje. Sšytok 1. Vilnia 1938 h. Bač. 12. Cana 1 zł. Jošč hetazbornik cikavych i cennych navukovyh artykulaŭ.

„Калосье“ — biełaruski navukova-litaraturny i hramadzki kvartalny časapis, knižka 2 (15). Adras redakcyi: Vilnia, Zavalnaja 1. Padpiska na hod 2 zł. Cana knižki 50 hr. — U knižcy 2 (15) aprača biełaruskich litaraturnych tvoraŭ i bieł. navukovyh artykulaŭ, jošč addziely pašviačanyja litaratury litoŭskaj i hruzinskaj.

Uspamin z Kalvaryi pad Vilniaj. Vydanie II dapoŭnienaje Biełaruskaha Katalickaha Vydaviectva. Vilnia 1938 h. 40 bač. Cana 5 hr. U knižcy hetaj padany biełaruskija relihijnyja pieśni i karotkaja historyja Kalvaryi.

ШТО ЧУВАЦЬ

Польскія палітыкі што-раз часьцей падчыркаваюць, што Польшч гэта моцарства — вялікае гаспадарства, каторае павінна вясці сваю палітыку самастойна і заапекавацца, згуртаваць каля сябе ўсе меншыя гаспадарствы на ўсходзе Эўропы, як Румынію, Літву, Латвію, Эстонію і Фінляндыю, а так-жа здабыць сабе прыхільнасць Швэцыі і Мадзяршчыны (Вугры). У сувязі з гэтым мін. Бэк адбывае адпаведныя падарожы заграіцу. Апошнім часам ездзіў ён у Швэцыю і Эстонію. Міністр Бэк канкрэтна ўжо працуе над стварэннем блёку ўспомненых гаспадарстваў на чале з Польшчай і хоча быццам, каб блёк гэты мог супроцьставіцца Саветам, а нават, калі будзе трэба, і Нямецчыне. Пакульшто аднак падарожы і місія мін. Бэк не выклікае нават прыхільных водклікаў у прэсе заінтэрасаваных і вышэйназваных гаспадарстваў. Перад усім няпрыхільна аб гэтым блёку адзвалася Літва. Няпрыхільныя так-жа галасы латвійскіх палітыкаў апублікавала французская прэса. Літоўская газета „Летувос Жінёс“ піша, што Польшч перад усім павінна выраўнаць адносіны з сваімі суседзямі, пераканаць іх аб сваім міралюбівым намеры і вырачыся імперыялістычных мэтай. — Вобак плянаў мін. Бэка, ген. Жэлігоўскі, а так-жа і іншыя выдатныя польскія палітыкі пашыраюць думку „славянскае ідэі“, якая зводзіцца да таго, каб каля Польшчы згуртаваць усіх славянаў, за выняткам расейцаў, і стварыць блёк, які мог-бы супроцьставіцца Маскве і Нямецчыне. У рамках „славянскае ідэі“ мела-б быць вырашана і нацыянальнае пытаньне беларускае і украінскае. Трэба аднак сказаць, што нічога канкрэтнага і рэальнага для здзейсьнення славянскае ідэі ў польскім яе выданні ня робіцца, ды агулам першыя польскія выступленьні ў гэтым кірунку не бяруць належна пад увагу сапраўдных імкненняў Беларусаў і Украінцаў, а гэтым самым адразу ня можна лічыць на тое, што ўдасца правесці „славянскую ідэю“ ў жыццё. — 18.VI.38 памёр маршалак польскага Сойму Ст. Цар. Новым маршалкам Сойму выбраны б.

прэм'ер і тварэц Безпартыйнага Блёку палкоўнік Славэк. Цяпер адбываецца надзвычайная сэсія Сойму, на якой разглядаюцца розныя законапраекты.

— Дзень 12-га чэрвеня, якога так шмат хто баяўся, прайшоў у Чэхаславацчыне спакойна. У гэты дзень закончыліся там выбары ў самаўрад, якія паказалі, што найбольшыя ўплывы маюць сярод чэхаў дэмакраты. Уплывы чэскіх скрайных партыяў зьменшыліся. Сярод немцаў найбольшыя ўплывы мае Гэнляйн, які поўнасьцю падпарадкаў ваецца Гітлеру. Агулам каля Чэхаславацчыны наступіла ўспакаеньне. Між урадам і нямецкай нац. меншасцю йдуць перагаворы, каторыя маюць даваць да згоды. Да аканчальнага аднак вырашэньня справы яшчэ далёка, бо немцы ўсё-ж моцна настроены супроць Чэхаў.

— У Францыі наступіў разлом сярод сацыялістаў. Левае крыло пакінула сацыялістычную партыю, а правае, на чале з б. прэм'ерам Блюмам, выказалася за ўрадам Далад'е, проціў апазыці нацыяналістаў і камуністаў. Такім чынам у Францыі аканчальна разарваўся „людовы фронт.“ — Нядаўна ў французскім парламанце камуністычныя паслы пабіліся з пасламі нацыяналістычнымі. Бойка паўстала з прычыны спору ў справе Гішпаніі.

— У ліпні месяцы мінае ўжо два гады, як у Гішпаніі трывае хатняя вайна. Палажэньне ўрадаўцаў сапраўды вельмі цяжкае. Фашысты ўсцьж напіраюць і бамбардуюць усе месцы, каторыя займаюць урадаўцы. Так напр. порт Алікантэ ад 25 V быў ужо бамбардаваны больш 30 разоў. Пробы Англіі даваць да замірэння не далі ніякіх вынікаў. Ды ўрэшце Англія і Францыя не памагаючы ўрадаўцам, а дпускаючы помач для ген. Франка з Нямецчыны і Італіі, прычыняюцца да зьністажэньня Гішпаніі. На ўсіх фронтах у Гішпаніі йдуць цяпер цяжкія баі.

— У Савецкай Беларусі каля Менску выкрыта тайная антыкамуністычная радыёстанцыя ў якой працавалі агенты Г.П.У. Калі іх раскрылі, дык яны не паддаліся. Пачалася страляніна, ў выніку якое абслуга радыёстанцыі была забіта. У Савец-

ЛІТАЦЬ

Пжаніцаў зачыняюць у клеткі. У м. Бостоніе (Амерыка) бурмістр загадаў, каб два разы ў тыдзень лавіць пжаніцаў, зачыняюць іх у жалезныя клеткі і ваці па месціце для насьміешкі. У іншых-жа месцах у Амерыцы бурмістры загадываюць нават зачыняць пжаніцаў у клеткі з дзікімі жыварамі, каб там яны са страху, чвіаразілі. — Добры спосаб барацьбы з пжаніствам. — Nie pamahajuc rozumnyja slovy, dyk moža pomoza publicny styd i strach!

Strašuaja katastrofa ũ Kitai. Niedaloka Kantonu ũ Kitai zdarylisia dva ciahniki, z pad ablonkaũ jakich vyciahnuli 100 trupaũ i 100 ciažka ranienych čalaviek.

Pieršy kirmaš lekarskich ziołak adbyũsia sioleta 24.VI u Vilni. Treba skažač, što hadoũla, žbiraũnie i handal lekarskimi ziołkami ũ našym kraju ũzrastaje. Šyrej ab hetym napišam inš. razam.

Ŭtapišasia 9 asob (sialan i sialanak) u race Buh kala m. Orli, jakija pierajaždžali łodkak na sienakos, katoruju zalili chvali vady.

Strašennaja bura z hradam praniastasia nadoviačy nad Ašmianskim pavietam. Straty ahramadnyja.

Rasstralali 384 hieneralaũ. Hazety pišuc, što ũ Savietach za apošni hod rasstralali 384 hieneralaũ.

Karespandencyjaũ z kraju z pryčynny niastačy miesca ũ hetym numary „Sl. Moładzi“ nia možam žmiaščić.

кай-жа Украіне, у Кіеве, украінцы адкрыта выступаюць ужо проціў Сталіна, што выклікала вялікую сэнсацыю, бо дагэтуль адкрыта ў СССР проціў Сталіна ніхто ня выступаў. — У хуткім часе над польскай граніцай маюць адбыцца вялікія манэўры савецкай арміі.

— На Далёкім Усходзе апошнімі днямі японцы за усякую цану хацелі прарваць кітайскі фронт і заняць ваеннае кітайскае места Ганкоў. Супроць гэтага кітайскі шмаб прыказаў разкапаць тамы (грэблі) вялікай Жоўтай Ракі, з якое хлынула вада і заліла ніжэй паложаныя аколіцы занятыя японцамі. Вада гэта затпіла 5000 японскіх ваякаў, 250 гарматаў і каля 80 танкаў, і адначасна каля 300.000 кітайскіх жыхараў. Страты страшныя, але наступ на Ганкоў затрыманы. Гэта сьведчыць, што кітайцы ад японскага наступу бароняцца і будуць бараніцца ўсякімі спосабамі, чаго не спадзяваліся японцы, каторыя думалі, што кітайцаў разаб'юць гуляючы. Апрача гэтага кітайцы стараюцца пазыкі ў Францыі і Англіі, у Амэрыцы-ж закупілі зброі за 21 міліёнаў даляраў. Значна вайна на Далёкім Усходзе зацягваецца на доўгі час. jn.

